

№ 36 (341)
Верасень 2010 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

- **Спадчына ў небяспецы:**
Белая дача – стар. 2
- **Юбілей: да 80-годдзя**
Ул. Караткевіча – стар. 4
- **Тапаніміка: старыя**
плошчы Мінска – стар. 6

Паклікала Палессе

Шырока вядома, што Палессе – унікальны рэгіён, адметны сваімі традыцыямі. Бадай, не толькі гэтае стала штуршком, што 17 і 18 верасня ў Ляскавічах (Петрыкаўскі раён) прайшоў Першы фестываль этнакультурных традыцый «Покліч Палесся». Арганізатары ставілі за мэту «раскрыць глыбіню паляшускай душы». Хаця самі ж зазначаюць, што для гэтага спатрэбіліся б тыдні і месяцы, ды і два фестывальныя дні былі насычанымі мерапрыемствамі. Свае адметнасці паказалі адзінаццаць раёнаў, якія ляжаць у басейне Прыпяці – з Гомельскай і Брэсцкай абласцей. Пераемнасць традыцый на адмысловых фестывальных пляцоўках паказалі кавалі, паляўнічыя, рыбаловы, бондары, разбярны дрэве ды іншыя народныя майстры рэгіёна.

У рамках фестывалю працавалі выстаўкі фотаздымкаў і жывапісу «Зямля пад белымі крыламі», прайшоў канцэрт-прадстаўленне аматарскіх калектываў і асобных выканаўцаў Палескага рэгіёна, выступілі таксама Нацыянальны акадэмічны народны хор Рэспублікі Беларусь імя Г. Цітовіча, гурт «Палац», ансамбль «Песняры», ансамбль папулярнай народнай музыкі з Мазыра «Сва-які», ансамбль народнай музыкі з Століна «Выцінанка», сямейны фальклорны ансамбль з Жыткавічаў «Абібок» ды іншыя выканаўцы.

Тое, што палешукі здатныя не толькі на творчасць, але ж і дбайныя працаўнікі ды аматары ласаватца (і частаваць гасцей), выявілі конкурсныя праграмы з паказам падворкаў і рэгіянальнай кухні, саборніцтвы аматараў рыбалоўства, праца «Гандлёвай слабады».

Першы фестываль «Покліч Палесся» скончыўся, але ў думках і публікацыях ягоныя госці не раз будуць вяртацца на гасцінны бераг Прыпяці, у Ляскавічы. І чакаць новае запрашэнне.

Наш кар.

Фота Міколы КОЗЕНКІ

«Прывязі сваё хобі на кірмаш»

«Краязнаўчая газета» ў мінулым нумары пісала пра «Кірмаш рамёстваў», які нядаўна прайшоў у Мінску. Я прапаную яшчэ раз прайсціся святочнымі сцэжкамі – яшчэ некалькі знаёмстваў з народнымі майстрам.

Спачатку маю ўвагу прыцягнула жанчына са спіцамі ў руках. Вось што пра сябе распавяла

Лідзія Алейнік, г. Мінск:

«Маё хобі – гэта ніткі. Не магу выйсці з універмага, калі не куплю новы клубок. Я пачала вязаць, калі ў мяне з'явіліся дзеці. Яны насілі толькі звязаную мной апрамку. Потым натхняць пачалі ўнукі. Чым больш унукаў – тым больш працы. Цяпер вяжу гарнітуры для беларускіх модніц. У мяне шмат вучаніц, з якімі я займаюся дома. Вельмі люблю прымаць удзел у выстаўках: па гарадах паездзіш – людзей паглядзіш, сябе пакажаш. Не так даўно выстаўлялася ў Мірскім замку, пазнаёмілася з жанчынамі майго ўзросту, начавала ў намёце... Але гэтую выстаўку ніколі

Лідзія Алейнік

не забуду. А ў самім «Кірмашы рамёстваў» удзельнічаю ўжо 4 гады. Праводжу майстар-класы па вязанні. Навучыцца вязаць не цяжка, галоўнае – жаданне».

(Заканчэнне на стар. 7)

Спадчына ў небяспецы

Белая дача

Завітаем у Курасоўшчыну

Завод «Транзістар», «Мінскі мясакамбінат», шэрыя шматпавярхоўкі ды выпрабаваныя ўжо часам пастарэлыя «хрушчоўкі» сустраюць вас, калі завітаеце ў Курасоўшчыну.

Цяжка ўявіць, што яшчэ сорок пяць гадоў таму тут туліліся невялічкія драўляныя хаты, а на месцы заасфальтаваных вуліцаў пасвілася свойская жывёла. Пра гэта нагадае хіба толькі маленькі прыватны сектар. І вядома ж – Белая дача, візітная картка Курасоўшчыны. Каб убачыць яе, трэба выйсці на прыпынку «Ручай» і падняцца на высокі ўзгорак. Дарэчы, і месца размяшчэння помніка вартае ўвагі: на схілах узгорка растуць шэрагі таполяў і ліпаў, а ўнізе цячэ рэчка Мышка. Такі своеасаблівы аазіс у глыбіні вялікага горада. Таму адміністрацыя раёна ўсталявала на вяршыні сцэнічную пляцоўку і пад час дзяржаўных святаў ладзіць тут канцэрты.

Таямнічая гісторыя

Будынак быў узведзены ў другой палове XIX стагоддзя і належыць да стылю неакласіцызму. З асобай гаспадары маёнтка справа больш таямнічая. Існуе некалькі версій. Першая і самая прыгожая – пра генерала Курасава, які нібыта жыў у XIX стагоддзі і пабудаваў сабе заградную сядзібу. Ад яго прозвішча і пайшла цяперашняя назва мікрараёна. Гэтую версію вам агучыць амаль кожны мясцовы жыхар. Але не спяшайцеся даваць яму веры, бо дзякуючы архівам выяўляецца, што ніякага генерала Курасава тут не было, гэтага прозвішча няма нават у «Спісе землеўладальнікаў Мінскай губерні», складзеным пры мінскіх губернатарах Чарыкаве, Пятрове, Трубяцкім.

А вось і другая версія. Пад час інтэнсіўнага будаўніцтва чыгункі ва ўрочышчы Курашаўшчызна (так тады называлася вёска), на высокім маляўнічым беразе

ручаю, начальнік Лібава-Роменскай чыгункі інжынер Мікалай Яўграфавіч Ададураў пабудаваў сабе дачу. Цяпер яе называюць Белай. Тады мясцовасць атрымала назву Засценак Ададурава. У пачатку XX стагоддзя тут ужо было 70 насельнікаў.

Сам уладальнік сядзібы быў адным з першых мецэнатаў. Яго разнастайныя збудаванні – школы, вучылішчы, жылыя дамы, цэрквы, бальніцы, воданарныя вежы – можна і сёння ўбачыць уздоўж чыгункі, якую некалі ён будаваў і ўзначальваў. Дарога працягнулася ад Балтыйскага порта Лібава (цяпер Ліепая, Літва) да горада Ромны на Украіне. Імем Ададурава была названая заснаваная ім прэмія, якую ўручалі найлепшым наву-

чэнцам і студэнтам. Ён жыў у Белай дачы да пачатку XX стагоддзя, потым з'ехаў у Санкт-Пецярбург.

У час руска-японскай вайны ў 1904 – 1905 гадах у доме Ададурава быў шпіталь для хворых і параненых. Засценак Ададурава страціў сваю назву, а фальварак Курашаўшчызна атрымаў сярод мясцовага насельніцтва беларускае гучанне – Курасоўшчына.

Найноўшая гісторыя

Найноўшая гісторыя Белай дачы больш праявілася, можна сказаць, у лепшых традыцыях айчынай аховы помнікаў архітэктуры. Пасля Другой сусветнай вайны па-

мяшканні сядзібы Ададурава сталі спартыўнай базай для футбольнага клуба «Дынама», а пасля пабудовы непадалёк НДІ глебазнаўства і аграхіміі сядзіба належала вучоным. Толькі ў 1980-х гадах Белую дачу рэстаўравалі.

У пачатку 1990-х на хвалі Адраджэння дача стала Цэнтрам беларускага фальклору. Але пазней адміністрацыя раёна вырашыла, што будзе лепш ліквідаваць гэты Цэнтр, і заклаціла дзверы цвікамі. Цяпер, калі зазірнуць унутр, можна пабачыць горы смецця, крэслаў і сталоў. Нават пад час святаў Белую дачу анік не задзейнічаюць, яна проста служыць фонам для музыкаў, якія выступаюць на сцэне, ці прытулкам для гараджанаў, ахвочых выпіць з такой нагоды, а затым... апа-ражніцца.

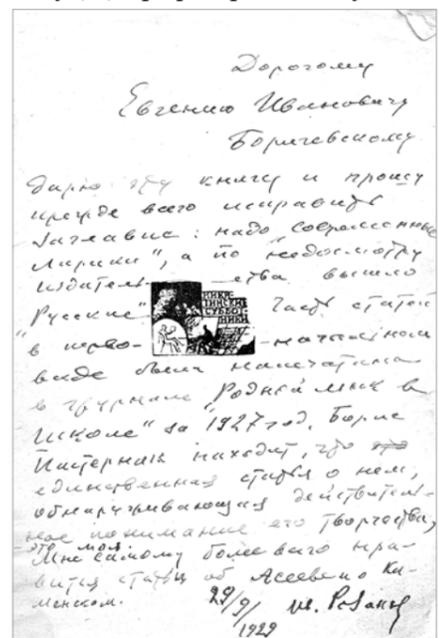
Не так даўно быў праведзены вонкавы касметычны рамонт: зашклілі частку фасада і ўсталявалі аранжавыя шклопакеты, якія зусім не стасуюцца з стылем неакласіцызму. На тынкоўку і ўнутранае аздабленне грошай, відаць, ужо не хапіла.

Ігар МЫСЛІВЕЦ,
студэнт Інстытута
журналістыкі БДУ

Фота аўтара

Створанае ў 1920-я гады ў Маскве кааператыўнае выдавецтва пісьменнікаў «Никитенские субботники» ў 1929 годзе выпусціла ў свет кнігу літаратурназнаўчых нарысаў Івана Розанава «Русские лирики». Гэты зборнік, апрача сціслай прадмовы і невялікага ўступу, складаецца з двух асноўных раздзелаў: «Пролетарские и крестьянские поэты» і «Футуристы и наследники».

Не толькі цікавы змест кніжкі і яе бібліяграфічная рэдкасць прыцягнулі маю ўвагу. На авантытуле асобніка зборніка, які ёсць у мяне, змешчаны аўтограф вядомага літаратурназнаўцы, прафесара Маскоўскага

Аўтограф

Аўтограф калегу

ўніверсітэта, аўтара працаў па гісторыі рускай і савецкай паэзіі, а таксама па пытаннях вершаскладання Івана Ніканоравіча Розанава (1874 – 1959). Прыводжу яго цалкам:

«Дорогому Евгению Ивановичу Боричевскому дарю эту книгу и прошу прежде всего исправить заглавие: надо «Современные лирики», а по недосмотру издательства вышло «Русские». Часть статей в первоначальном виде была напечатана в журнале «Родной язык в школе» за 1927 год. Борис Пастернак находит, что единственная статья о нем, обнаруживающая действительное понимание его творчества, это моя. Мне самому больше всего нравится статья об Асееве и Каменском. 29.9.1929. Ив. Розанов».

Шчырае меркаванне аўтара пра змест зборніка, нарэшце, водгук Барыса Пастернака пра сваю творчасць сведчаць пра тое, што Іван Розанаў і Яўген Барычэўскі былі не толькі добра знаёмымі сябрамі, але і калегамі, якіх аб'ядноўваў агульны накірунак – даследаванне рускай і савецкай паэзіі, пытанні тэорыі літаратуры і праблемы паэтычнага майстэрства.

Яўген Іванавіч Барычэўскі – выдатны беларускі літаратурназнаўца і педагог, прафесар. Нарадзіўся 5 (паводле энцыклапедыі – 17) снежня 1883 года ў горадзе Мінску, у сям'і натарыуса. Па заканчэнні Мінскай гімназіі, у 1903 годзе, вучыўся ў Берлінскім, а затым у Маскоўскім універсітэтах. З 1910 па 1918 год Я.І. Барычэўскі працаваў выкладчыкам рускай літаратуры ў сярэдніх навучальных установах

Масквы. У 1918 годзе, па рэкамендацыі наркама асветы А.В. Луначарскага, Яўген Іванавіч працуе вучоным сакратаром Галоўмузея РСФСР, а потым сакратаром музейнага аддзела Наркамата асветы, адначасова чытае лекцыі па літаратуры і філасофіі ў Маскоўскім і Петраградскім універсітэтах. У сакавіку 1922 года Я.І. Барычэўскі пераязджае ў Мінск, спачатку выкладае ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце рускую, антычную і замежную літаратуру, а таксама тэорыю літаратуры: да 1928 года – як дацэнт, а пасля – як прафесар. Некаторы час выкладаў рускую мову і літаратуру ў Мінскай цэнтральнай партыйнай школе.

У 1927 – 1933 гадах Яўген Іванавіч працаваў навуковым супрацоўнікам Інбелкульту, а затым Інстытута літаратуры і мастацтва АН БССР. У першай палове 1930-х гадоў стаў ахвярай вульгарна-сацыялагічных нападкаў, незаконна рэпрэсаваны і загінуў 12 верасня 1934 года. Пахаваны Яўген Іванавіч на Ваенных могілках у Мінску. Рэабілітаваны пасмяротна.

Свае навуковыя даследаванні Я.І. Барычэўскі пісаў на беларускай і рускай мовах. Яшчэ ў 1922 годзе, калі жыў у Маскве, ён выпусціў сваю першую кнігу «Мир искусства в образах». У Мінску ў 1927 годзе ён выдаў дзве навуковыя працы «Тэорыя санета» і «Паэтыка літаратурных жанраў». У беларускім літаратурназнаўстве Яўген Іванавіч быў яркім прадстаўніком культурна-гістарычнай школы. Ён правёў даследаванні па пытаннях паэтыкі і эстэтыкі, напісаў артыкулы,

Я.І. Барычэўскі

прысвечаныя творчасці паэтаў Максіма Багдановіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, а таксама падрыхтаваў серыю матэрыялаў пра рускіх, нямецкіх і французскіх пісьменнікаў, якія былі апублікаваныя ў «Трудах Белорусского государственного университета», у часопісах «Маладняк», «Узвышша», «Полымя» ды іншых.

У маёй бібліятэцы беражліва захоўваюцца: экзэмпляр кнігі Я.І. Барычэўскага «Паэтыка літаратурных жанраў», выдадзены ў 1927 годзе, а таксама «Творы М. Багдановіча» ў двух тамах, выпушчаныя ў серыі «Акадэмічная бібліятэка беларускіх пісьменнікаў» у 1927 – 1928 гадах пад рэдакцыяй прафесара І.І. Замоціна, у падрыхтоўцы якіх да выдання браў удзел Яўген Іванавіч Барычэўскі.

Вячаслаў АФАНАСЬЕЎ, г. Мінск

Год 2010 мае сваё вельмі беларускае, нацыянальнае адценне. Гэта юбілейны год Францішка Багушэвіча. І для кожнага ёсць нагода звярнуцца да яго творчасці. Ды задумацца: кім жа ёсць для нас, сённяшніх, Францішак Багушэвіч. Для мяне, як і для маіх сяброў па клубе «Спадчына», знаёмства з Багушэвічам адбылося ў дзень напісання першай Агульнанацыянальнай

*Дырэктар музея
Алесь Жамойцін
праводзіць экскурсію*

дыктоўкі. Тады я вучылася ў трэцім класе. Мяне тады моцна ўразіла, як Францішак Багушэвіч з жарсцю даводзіць суайчыннікам, што «наша мова для нас святая, бо яна нам ад Бога даная, як і другім добрым людцам...». Перасце-рагае: «Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмерлі!»

Нам, сённяшнім вучням, не заўсёды проста ўсвадоміць асаблівасці таго гістарычнага часу, калі жыў Багушэвіч. Таму мы адправіліся ў вандроўку ў Кушляны. Туды, дзе захавалася сядзіба Багушэвіча, дзе жыве дух яго часу. Мы пракладалі свой шлях па новых для сябе мясцінах, па якіх раней падарожнічалі толькі па карце. Мы адчувалі сябе першаадкрывальнікамі!

І вось дасягнулі той жупранскай старонкі, пра якую чыталі ў кніжцы Уладзіміра Содала. Найперш, вядома, наведалі кушлянскі Дом-музей. Гэта помнік сядзібна-паркавай архітэктуры канца XIX ст. Музей размешчаны ў доме, які Францішак

Спатканне з Багушэвічам

Багушэвіч пабудоваў у 1896 годзе і дзе правёў апошнія гады. З XIX ст. захаваліся таксама свіран, альтанка, стары парк. А ў каштанавай алеі яшчэ растуць дрэвы, пасаджаныя самім паэтам.

На ганку музея нас сустракаў яго дырэктар Алесь Жамойцін. Ён і стаў нашым праважатым па экспазіцыі музея, якая складаецца з дзвюх частак: мемарыяльнай і літаратурнай.

Кожнаму з нас ужо з парога кінулася ў вочы копія сцяга паўстанцаў, які аж свеціцца ў паўзмроку залы, сагравае сэрца такімі мілымі мне колерамі. Для мяне самай цікавай падалася частка экспазіцыі, прысвечаная паўстанню 1863 года, на якой можна пабачыць узоры зброі паўстанцаў. Лёгка ўявіць патрыятычны ўздзім і высокі трагізм таго часу, разглядаючы рэпрадукцыю карціны М.Э. Андрэялі «Смерць Людвіка Нарбута каля Дубічаў» (цяпер мару пабачыць саму карціну, якая захоўваецца дзесьці ў Вільні).

.....
Мы пракладалі свой шлях па новых для сябе мясцінах, па якіх раней падарожнічалі толькі па карце. Мы адчувалі сябе першаадкрывальнікамі
.....

Таксама было цікава пазнаёміцца і з узноўленымі інтэр'ерамі таго часу – кабінетам пісьменніка і гасцёўняй. Тут выстаўлены рэчы, што належалі сям'і Багушэвічаў, ёсць нямала кніг, выддзеных у тыя часы. Вельмі хацелася б хоць дакрануцца да іх, каб адчуць матэрыялізаваны подых часу, калі беларусы змагаліся і верылі ў Адраджэнне нацыянальнай годнасці.

Варта адзначыць, што да экспазіцыі цудоўна дапасаваўся ціхі пранікнёны голас Алеся Жамойціна. Відаць, што ён адданы сваёй справе і вельмі любіць музей. А яшчэ ён паэт, чытаў нам свае вершы, у якіх выказаў пачуцці да роднай старонкі.

І, вядома ж, у такі значны для нас дзень спаткання з Багушэвічам, мы не ўстрымаліся, каб не прачытаць радкі з яго твораў. Хіба не сучасныя гэтыя радкі, хіба не актуальныя і сёння:

*Прэч бутэлькі,
люлькі, карты!
Марна траціць час
не варта.
Хай жывыя рушаць
з кіем
У святы паход!*

Каля касцёла ў Жупранах

.....
Кожнаму варта наведаць як мага часцей мясціны, звязаныя з слаўнымі старонкамі гісторыі, з імёнамі выбітных беларусаў. Бо толькі на глебе гістарычнай памяці і нацыянальнай самасвядомасці зможа выстаць і выжыць Беларусь
.....

*Нас не край далёкі кліча
Вывучаць чужы*

*нам звычай,
Нас чакае ў нашым краі
Родны наш народ...*

*І далей:
...Сонцу нашаму
свяціцца,*

*Піць нам
са сваіх крыніцаў, –
Вымятаем дружна
з краю
Мы замежны бруд!*

Алесь Жамойцін згадзіўся паслухаць і некалькі нашых вершаў, а таксама даў нам каштоўны творчыя парады.

Кожнаму беларусу раю наведаць гэтую мясціну, каб жыло ў душы роднае слова, напаўняючы яе пяшчотай і замілаваннем.

На зваротным шляху мы спыніліся ў Жупранах, каб ушанаваць памяць Багушэвіча. Агледзелі цудоўны жупранскі касцёл, які скарае сэрца і перасягае ўсялякае ўяўленне аб велічнасці беларускай архітэктурнай спадчыны. Спалучэнне

колераў, знешняя аздоба сценаў, разнастайнасць матэрыялаў і спосабаў той самай аздобы проста ўражваюць.

Месца пахавання Францішка Багушэвіча ўпрыгожвае цудоўны помнік. І хоць вельмі вялікая шчыльнасць пахаванняў на гэтых могілках, помнік пісьменніку вылучаецца і відаць на адлегласці. Мы моўчкі пастаялі. А з глыбіняў сэрцаў паліліся словы, што належаць сучаснаму паэту Эдуарду Акуліну:

*Якая за праўду плата?
Ці можаш, Мацей,
сказаць?*

*А хіба бывае праўда
Украі, дзе душы спяць?*

*Якая за волю плата?
Ці можаш, Мацей,
сказаць?*

*За волю – крывёй
адплата,
Ня шкода й жыцця
аддаць.*

А заканчваецца верш цудоўнымі словамі:

*Калі гэта воля народа,
Калі гэта мова народа,
Калі гэта праўда
народа –
Я сотні сяброў
знайду.*

Кожнаму варта наведаць як мага часцей мясціны, звязаныя з слаўнымі старонкамі гісторыі, з імёнамі выбітных беларусаў. Бо толькі на глебе гістарычнай памяці і нацыянальнай самасвядомасці зможа выстаць і выжыць Беларусь. Толькі нашымі агульнымі намаганнямі. Калі не кінем на здзек нашыя святыні, не адрачэмся ад гістарычнай памяці, не зганьбім нашай каштоўнай спадчыны – роднае мовы.

«*Можна хто спытае:
дзе ж цяпер Беларусь?
Там, братцы, яна, дзе
наша мова жыве: яна
ад Вільні да Мазыра, ад
Віцебска за малым не
да Чарнігава, дзе Гродна,
Мінск, Магілёў,
Вільня і шмат мястэчак
і вёсак...*»

Варта дапоўніць: і ў святой Жупранскай старонцы. І ў Дварцы!

*Алена
ЛАШКОЎСКАЯ,
сябра гісторыка-
патрыятычнага
клубу «Спадчына»,
мястэчка Дварэц
Дзятлаўскага раёна*

Каля помніка Багушэвічу

Прайшоў той час, калі пісаў сам Уладзімір Караткевіч. Пачаўся перыяд караткевічазнаўства, калі пра яго пачалі пісаць навукоўцы, даследчыкі і простыя людзі.

Паэзія, напісаная сапраўдным творцам, падымае чалавека на высокі ўзровень успрымання і рэалізацыі жыццёвых каштоўнасцяў. Паэзія блізкая чалавеку ад ранняга дзяцінства да глыбокай сталасці, таму вершаваныя радкі і нясуць у сабе высакародную прыгажосць і высокія ідэалы.

Адным з яскравых вынікаў такой накіраванасці, якая бы лаптаўка паляцела ў скарбонку памяці У.С. Караткевіча яшчэ ў 2005 годзе, стаў літаратурна-мастацкі зборнік «О, радзіма, мой светач цудоўны...», што выйшаў у выдавецтве «Кнігазбор» накладам 500 асобнікаў. Ён прысвячаўся 75-гадоваму юбілею У.С. Караткевіча.

Зборнік пачынаецца прадмовай мастака Уладзіміра Лукшы і матэрыяламі з фонду Музейнага комплексу гісторыі і культуры Аршаншчыны. У кнізе змешчаныя вершаваныя творы Уладзіміра Караткевіча і графіка Уладзіміра Лукшы, якога ў канцы 2004 года шляхі прывялі ў Оршу. Яму спадабаўся гэты горад. «*Сустрэлі мяне ў гасцёўні музея Уладзіміра Караткевіча, — апавядае мастак, — доўга размаўлялі пра мясціны, пра творцу, а пасля я не мог адмовіць выканаць просьбу аршанцаў — замалываць мясціны, звязаныя з жыццём класіка беларускай літаратуры*».

У матэрыялах з фонду Аршанскага музея, якія маюць назву «Уладзімір Караткевіч і Орша», чытач мае магчымасць не толькі прасачыць жыццёвы шлях Уладзіміра Караткевіча, але даведацца пра тое, што здолелі

«Будзеш з імем няпростым валодаць ты светам»

Да 80-годдзя Уладзіміра Караткевіча

зрабіць нашчадкі пасля яго смерці. Сцісла, выразна гэтыя матэрыялы раскрываюць галоўныя моманты жыцця славуэта пісьменніка і па сутнасці з'яўляюцца яго біяграфіяй і павінны стаць карысным матэрыялам пры вывучэнні жыццёвага шляху пісьменніка.

Тэматыка вершаў Караткевіча вельмі разнастайная. Яго цікаваць многія бакі жыцця. Яскрава ў вершах паказанае стаўленне пісьменніка да свайго народа, яго пачуццяў, любоў да Радзімы і роднай мовы. Чытач знаёміцца з асаблі-

васць да мінуўшчыны, клапатлівае стаўленне да будучыні.

*Радзіма, стой,
як горды ўце
У велічы і журбе.
Каб вецер
за тысячагоддзе аднёс
Пясчынку адну ад цябе.*

Возьмем для прыкладу яшчэ адзін верш. «Быў. Ёсць. Буду». Яшчэ адзін верш, які распавядае пра тое, што аўтар прайшоў свой зямны шлях, што пра яго будуць памятаць людзі. Гэты верш кранае чытача сваёй непаўторнасцю, адданасцю Радзіме.

*Таму, што заўжды,
як пракляты,
Жыву бяздоннай
трывогай,
Таму, што сэрца
маё распята
За ўсе мільярды
двухногіх.*

Вершаваныя радкі Караткевіча маюць і выхваўчы характар. Вучаць глыбока паважаць і любіць свой народ, быць патрыётам, служыць Радзіме, несці святло і радасць, разумець і цаніць яе непаўторную прыгажосць. Гэта добра адлюстравана ў вершаваным творы «Снягір».

*І для шчасця,
для сонечнай
вечнай кароны
Не ханіла мазка
адзінага мне:
Не ханіла радзімы,
іскры чырвонай
Снегіра на заснежанай
сіняй сасне.*

Калі чытаеш яго радкі, то разумееш, наколькі гэты чалавек быў улюбёны ў свой край. А як добра

ён піша пра мову, пра каханне. Прачытаўшы, мяркуюць: а ці ведаеш ты яе? а ці кахаў ты так шчыра? Яго творы трэба чытаць удумліва, і толькі тады зразумееш, што хацеў да-несці аўтар да нас.

*Танкі з крыжамі ляцелі
на лес празрысты.
Дым мяшаўся з зямлёю.
Сцяліўся пажар.
Палала бярозка,
танютка, чыстая,*

земляка-пісьменніка. Як могуць, ушаноўваюць яго памяць. Пацвярджэннем таму — адкрыццё мемурыяльных дошак у горадзе і за яго межамі, выданне зборніка «О Радзіма, мой светач цудоўны...». Ёсць у горадзе і помнік Караткевічу, на адкрыцці яго зямлячка Марыя Дзмітранок напісала цудоўны верш, які выдаўцы змясцілі на вокладцы кнігі.

*«Уладзімір, Валодзя,
Уладзік, Улад!
Будзеш з імем няпростым
валодаць ты светам», —
Напявала матуля
сынку свайму ўлад
Песням хваляў гулівых
і ўзімку, і летам.*

Прысвячаюцца У. Караткевічу і розныя мерапрыемствы па ўшанаванні памяці. У 2000 годзе адчыніў свае дзверы

Першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў Беларусі Ніл Гілевіч віншуе Уладзіміра Караткевіча з яго 50-годдзем, 1980 г.

*Без стогну,
Як Жанна д'Арк.
У дрэўцы, кволенкім,
як мімоза,
Цякла зямлі маёй
мужная кроў...
Я знаю, як гінуць
нашы бярозы:
Без плачу.
Шапкі далоў!*

Нельга не адзначыць і тое, што ў вершах і малюнках адчуваецца подых таго часу, у якім класік беларускай літаратуры жыў і тварыў.

Больш за 26 гадоў няма з намі Уладзіміра Сямёнавіча Караткевіча, але аршанцы не забыліся пра свайго

музей Уладзіміра Караткевіча...

Літаратурна-мастацкі зборнік «О Радзіма, мой светач цудоўны...» — апошняе выданне, прысвечанае Караткевічу, якое мне давялося трымаць у руках. Дзякуючы паэту Караткевічу і мастаку Лукшы мне і іншым чытачам кнігі было прыемна павандраваць па вуліцах і завулках Оршы. Палюбавацца прыгажосцю горада, памарыць, падумаць. І яшчэ адзін раз зразумець, што творы Караткевіча і паэзія Караткевіча будуць актуальныя заўсёды.

Барыс БРАЦУК, г. Вілейка

Ад рэдакцыі: У выдавецтве «Беларускі фонд культуры» да 80-годдзя з дня нараджэння У.С. Караткевіча выйдзе аповесць «Дзікае паляванне караля Стаха» на беларускай, рускай, украінскай і англійскай мовах. Выданне выйдзе ў падарункавым варыянце.

З гнязда Нікадзіма Глазкова і Ганны Філіпенкі

Быў майстрам на ўсе рукі.

Віктар Нікадзімавіч самастойна вывучыў трактар, матацыкл. Ён атрымаў правы на ўсе віды транспарту.

Дзядуля на працягу ўсяго жыцця любіў працаваць на зямлі. У сям'і заўсёды была вялікая гаспадарка: коні, каровы, свінні, куры, індаўткі, гусі.

Разводзіў паляўнічых сабак. Паляванне было яго хобі.

Памёр 15 студзеня 2002 г. Пахаваны на могілках в. Асаўнік.

Мікалай Віктаравіч Глазкоў

Мой тата нарадзіўся 2 ліпеня 1965 г. у сям'і Віктара Нікадзімавіча Глазкова і Любові Аляксандраўны Шканурка. Закончыў у 1980 г. Асоўніцкую базавую школу, а ў 1982-м Мышкавішкую СШ (Кіраўскі раён). Закончыў Бабруйскі механіка-тэхналагічны тэхнікум, служыў у войску. З 1988 г. працаваў на Бабруйскім шынным камбінаце, потым пераехаў у Магілёў. У 1989 г. працаваў у ДТСААФ інструктарам па спорце, потым паступіў у педінстытут. З 1994 г. працуе настаўнікам, апошнім часам – дырэктар СШ № 43.

У 1997 г. пабраўся з Таццянай Рыгораўнай Дубіцкай (Вераб'ёвай). Маюць чацвёра дзяцей: дачкі Вольга, Вера, Улляна, сын Яраслаў.

Раіса Віктараўна Глазкова (Расіна)

Нарадзілася 22 сакавіка 1960 г. у сям'і Віктара Нікадзімавіча Глазкова і Любові Аляксандраўны Шканурка. Закончыла Асаўніцкую базавую школу, а ў 1977 г. СШ у Баршчыцах. Паступіла ў Бабруйскі тэхнікум сельскай гаспадаркі на бухгалтара. Па заканчэнні пераехала ў Магілёў. У 1982 г. выйшла замуж за Барыса Рыгаравіча Расіна. Праз год нарадзіўся сын Аляксандр, яшчэ праз год – дачка Ірына. Цяпер Раіса Віктараўна працуе ва ўпраўленні спецработ бухгалтараў.

Сёння пачынаем друкаваць працу школьніцы з Магілёва Вольгі Глазковай, у якой вучаніца разглядае свой радавод. Яна даследавала гісторыю роду не толькі па бацькавай лініі, але і прадстаўнікоў іншых родаў, якія мелі крэўнае дачыненне да продкаў маці і бацькі. Штуршком да пошукаў стаў адпаведны конкурс, які праводзіў Рэспубліканскі Цэнтр турызма і краязнаўства навучэнскай моладзі. Дзяўчынка заняла на ім першае месца.

Да свайго тэксту Вольга прыклала шмат фотаздымкаў продкаў, фрагменты копіяў іх дакументаў і нататнікаў, што захоўваюцца ў розных сямейных архівах, а таксама табліцы, дзе распісаныя пакаленні па кожным прозвішчы, якія даследавала школьніца, дыктафонныя запісы расповедаў людзей пра сваіх родных.

Вядома ж, не ўсё з сабранага В. Глазковай увайшло ў газетную публікацыю. Але і адабранае паказвае, наколькі цікавыя вынікі могуць даць пошукі, калі да гэтага паставіцца з настойлівасцю, любоўю і адказнасцю. Калі жадаць пакінуць дзецям і ўнукам вартасны расповед пра іхні род і продкаў. Бачна будзе з публікацыі, наколькі лёсы людзей могуць быць нечаканымі, больш насычанымі на падзеі, чым нават сюжэты літаратурных твораў ды модных цяпер тэлесерыялаў. Зрэшты, усё папярэдне выкладзенае можа тычыцца і ранейшай нашай публікацыі – радаводнага даследавання мінскага школьніка Аляксандра Песенкі (ён таксама ўдзельнічаў у конкурсе цэнтра турызма і краязнаўства, заняў першае месца). Можам толькі чарговы раз паўтарыць: не бойцеся брацца за даследаванне свайго роду!

Вольга Мікалаеўна Глазкова

Гэта – я. Нарадзілася 12 лістапада 1998 г. у сям'і Мікалая Віктаравіча Глазкова і Таццяны Рыгораўны Дубіцкай (Вераб'ёвай). У сям'і другое дзіця з пяці. Навучаюся ў СШ № 34 г. Магілёва. З пясці гадоў займаюся мастацкай гімнастыкай у СДЮШАР № 6 «Багіма». Пераможца міжнародных спаборніцтваў па мастацкай гімнастыцы (Феадосія, 2007 г.).

Я была названая ў гонар бабулі Вольгі Фёдараўны Пракапенкі (Шканурка).

Вера Мікалаеўна Глазкова

Нарадзілася 9 ліпеня 2001 г. у сям'і Мікалая Віктаравіча Глазкова і Таццяны Рыгораўны Дубіцкай (Вераб'ёвай). У сям'і трэцяе дзіця з пяці. Навучаецца ў 3 «А» класе СШ № 34 г. Магілёва. Яе назвалі ў гонар бабулі Веры Іванаўны Мікуліч (Булай).

Улляны Яўсееўны Марозавай (Мікуліч).

Яраслаў Мікалаевіч Глазкоў

Нарадзіўся 30 лістапада 2009 г. у сям'і Мікалая Віктаравіча Глазкова і Таццяны Рыгораўны Дубіцкай (Вераб'ёвай). У сям'і пятае дзіця.

Яўген Феліксавіч Вераб'ёў

Нарадзіўся 24 студзеня 1992 г. у Магілёве ў сям'і Таццяны Рыгораўны Дубіцкай (Вераб'ёвай) і Фелікса Генадзевіча Вераб'ёва. З пяці гадоў займаўся спартыўнай гімнастыкай у ДСЮШ № 6 «Багіма». Мае разрад «Кандыдата ў майстры спорту па спартыўнай гімнастыцы». У 2004 г. у горадзе Віцебску заняў першае месца па другому даросламу разраду сярод ДЮСШ краіны. У 2005 і 2006 гг. атрымаў дзве траўмы (разрыў сухажылля локцевага сустава), якія не сумяшчалыся з далейшымі заняткамі спортам.

У 2006 г. заняў першае месца ў раённай алімпіядзе па англійскай мове.

У 2007 г. – першае месца на гарадской алімпіядзе па англійскай мове. А ў 2008 г. – другое месца на абласной алімпіядзе. І нарэшце ў 2009 г. стаў пераможцам рэспубліканскай алімпіяды.

Сёння Яўген з'яўляецца студэнтам Мінскага лінгвістычнага ўніверсітэта (спецыяльнасць перакладчык).

(Працяг будзе)

Вольга, Вера і Улляна з братам Яўгенам і яго граматамі

Кожны дзень мы ходзім па плошчах горада Мінска, якія маюць сваю багатую гісторыю, але часам нават не ведаем іх назвай. Часцяком не кожны мінчанін можа адказаць, дзе знаходзіцца плошча Францішка Багушэвіча або Парыжскай камуны. А ёсць шмат цікавых фактаў аб малвадомых плошчах Мінска.

Якая яна, плошча Парыжскай камуны?

Плошча Парыжскай камуны знаёмая большасці жыхарам, якія наведваюць Нацыянальны акадэмічны тэатр оперы і балета – ён з невялікім паркам і знаходзіцца на гэтым пляцы. Але раней плошча мела зусім іншую назву – Траецкая гара. У XVI стагоддзі на месцы амаль усяго цяперашняга парку знаходзіўся базар, на якім жыхары навакольных вёсак прадавалі розныя прадукты харчавання і побыту. У 1919 годзе Траецкая гара была перайменаваная ў плошчу Парыжскай камуны ў гонар французскага рэвалюцыйнага прале-

тарскага ўрада. А ўжо ў 1934 – 1938 гадах на яе тэрыторыі вялося будаўніцтва тэатра оперы і балета. У наш час вяліся спрэчкі наконт вяртання ранейшай назвы плошчы, але безвынікова. Траецкай гарой сёння завецца толькі

парк перад будынкам тэатра.

Дзе ў Мінску плошча Францішка Багушэвіча?

Плошча, названая ў гонар славутага беларускага пісьменніка, зна-

слаўным і каталіцкім саборамі. На ёй размешчана ратуша, непадалёк – выходы з станцыяў метро «Кастрычніцкая» і «Няміга».

Заснаваная была ў сярэдзіне XVI стагоддзя як гандлёвы цэнтр Менска. Калі плошча ўпер-

ды, 9). У канцы 1991 года будынак вернуты каталіцкай абшчыне. Разам з касцёлам стаяў двухпавярховы будынак, які меў шмат'ярусную вежу з гадзіннікам. Таксама размяшчаўся склад гумавых вырабаў таварыства «Расій-

Старыя плошчы, Новае жыццё

Гасцініца «Еўропа» на Саборнай плошчы (пач. XX ст.)

Плошча Парыжскай Камуны ў нашыя дні

Фота аўтара

На Траецкім рынку (пач. XX ст.)

ходзіцца на скрыжаванні вуліц Няміга і К. Цэткін, адсюль пачынаецца праспект Дзяржынскага. Тысячы мінчанаў штодзённа праязджаюць па аўтобусных і тралейбусных маршрутах і нават не здагадваюцца, што вялікая круглая плошча носіць імя аднаго з заснавальнікаў новай беларускай літаратуры. І зразумела чаму. Усяго некалькі гадоў таму гэтая плошча на сіла імя Віктара Паўлавіча Нагіна, рускага рэвалюцыянера і першага наркама гандлю і прамысловасці Савета народных камісараў. Дарэчы, у Мінску Нагін не быў ні разу (зрэшты, як і ўвогуле ў Беларусі). А яшчэ Нагін быў завалодаў невялікай вуліцай, якую з-за адсутнасці на ёй дамоў нават не адлюстроўвалі на электронных картах горада. У пачатку 2000 года апошні будынак па адрасе вул. Нагіна, 3 быў знесены. Цяпер на яго месцы стаіць бізнэс-цэнтр ужо з новым адрасам: вул. Мяснікова, 70.

Чого мы не ведаем аб плошчы Свабоды

Плошча знаходзіцца паміж цэнтральнымі кварталамі горада, побач з кафедральнымі права-

шыню з'явілася на карце горада, яна мела назву Верхні рынак. З сярэдзіны XIX стагоддзя – Саборная, і толькі ў 1917 годзе плошча атрымала сваю цяперашнюю назву – Свабоды (называлася таксама Пляц Волі). Пад час вайны і пасля яе многія старажытныя пабудовы плошчы былі знішчаныя. Раней на плошчы знаходзіўся праваслаўны Петрапаўлаўскі кафедральны са-

ска-амерыканская гумавая мануфактура Л.М. Бруднэра». Цяпер на гэтым месцы здаюцца кватэры ў арэнду (плошча Свабоды, 5). Недалёка ад мануфактуры знаходзілася кніжная крама М. Ізгура, якая давала кнігі і перыядычныя выданні для чытання на дом. А па вул. Інтэрнацыянальная, 30, дзе сёння стаіць кансерваторыя, у доме Ляхоўскіх (адрас тады быў Саборная пл., 4) напрыканцы XIX стагоддзя размяшчалася майстэрня. Там працавала краўчыха Сляпян-Перэльман, якая праходзіла стажыроўку ў Парыжы. На жаль, гэтая плошча не змагла вярнуць сабе мінулае аблічча, што

Плошча Францішка Багушэвіча

Фота аўтара

бор (яго цяпер аднаўляюць, мяркуецца размясціць тут дзіцячую філармонію). Тут жа стаіць Марыінскі кафедральны касцёл, пабудаваны ў пачатку XVIII стагоддзя. У 1951 годзе галоўны фасад будынка з вежамі быў разбураны, некалькі дзесяцігоддзяў у ім размяшчаўся Дом фізкультуры (пл. Свабо-

мела ў пачатку XX стагоддзя.

А пасля вайны цэнтр Мінска сталі фармаваць вакол ужо новых плошчаў – спачатку імя Леніна (цяпер – Незалежнасці), Кастрычніцкай ды інш.

Ганна ЯКІМОВІЧ,
студэнтка
Інстытута
журналістыкі БДУ

Яны любілі Беларусь

Уздоўж

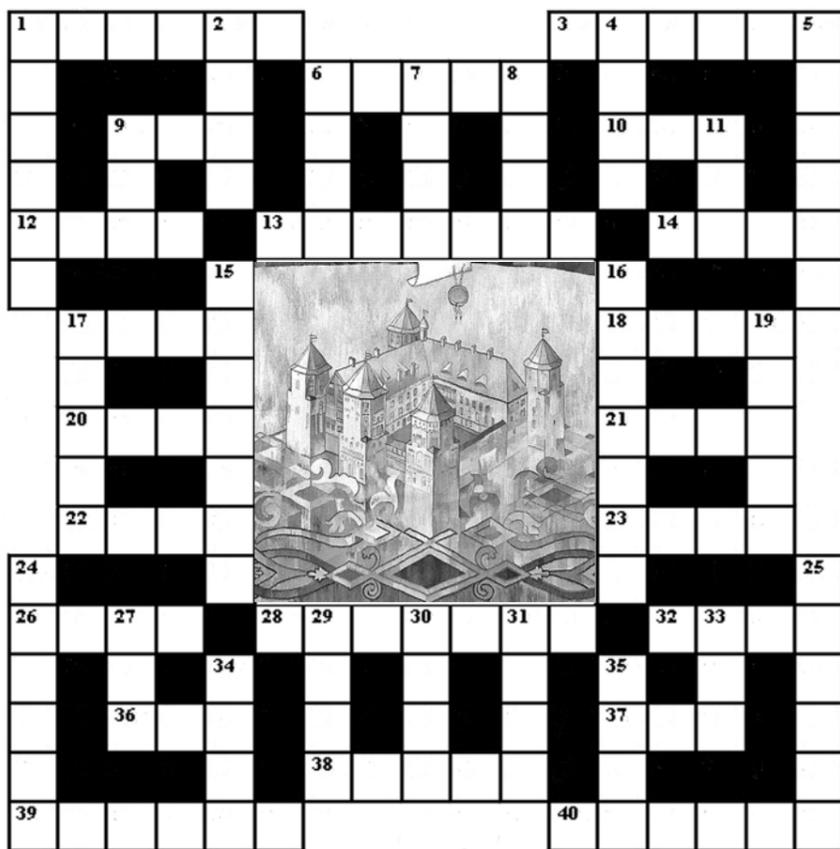
1. Іншасказальнае апавяданне У. Караткевіча аб тым, што Бог выдзеліў беларусам цудоўны край, але даў ім «найгоршае ва ўсім свеце начальства». **3.** Загадчык гаспадаркі. **6.** «... чалавечага духу». Так назваў народны пісьменнік Беларусі В. Быкаў пісьменніка, паэта, драматурга У. Караткевіча. **9.** «Дыплом уручаюць: ён... Лукаша, \\ Палачанін, Ф. Скарына». З верша «Скарына» выдатнай беларускай паэтэсы Л. Геніюш. **10.** Закончаная частка драматычнага твора. **12.** «Быў. Ёсць. ...». Прарочая кніга паэзіі У. Караткевіча. **13.** «... чатырох чараўніц». Драма У. Караткевіча, у якой аўтарам ствараецца рамантычны вобраз Я. Купалы. **14.** «Гэта ..., што жыве Беларусь». Верш Я. Купалы. **17.** Упэўненасць: аб ёй пісаў Я. Купала ў вершы «Ворагам беларушчыны» – «Жыў беларус і будзе жыць». **18.** У казахаў і кіргізаў – народны паэтычны твор. **20.** «... і чужыя». Кніга твораў выдатнай беларускай пісьменніцы, журналісткі Н. Рыбік. **21.** Прадукт творчай працы. **22.** Гатунак белай гліны. **23.** Не ступай у пусты... (прык.). **26.** «О Беларусь, мая

шыпшына, \\ Зялёны ..., чырвоны цвет!». З верша «О Беларусь, мая шыпшына» паэта У. Дубоўкі, якому сёлета – 110 гадоў з дня нараджэння. **28.** «... ! Беларусь \\ Каханая, святая!» З верша выдатнай паэтэсы Н. Арсенневай «25-ты сакавік». **32.** Горад, у якім нарадзіўся У. Караткевіч. **36.** Рака, левы прыток Бярэзіны. **37.** Працяглы стогн. **38.** Першапачынальнік роду крывічоў. **39.** Павадыр радзімічаў, якія засяліліся на рацэ Сож. **40.** «... пад сяром тваім». Раман У. Караткевіча аб гераічным паўстанні К. Каліноўскага.

Упоперак

1. Земляны насып уздоўж сцен хаты. **2.** На старадаўняй Беларусі грашовы аброк. **4.** «Мой чароўны беларускі...». З верша У. Караткевіча «Бацькаўшчына». **5.** Назва аднаго з першых вершаў У. Караткевіча. **6.** Сенажаць агледзь, як... абсохне, а дзеўку – на рабоце (прык.). **7.** Кветкі... Легендарныя белыя вадзяныя кветкі, якія ўтварыліся з затанулых у возеры Свіцязь жыхароў аднаіменнага горада, не жадаючых скарыцца расійскім захопнікам. **8.** Тэатральная галёрка (устар.). **9.** «Мой...». Верш паэтэ-

сы-рэвалюцыянеркі Цёткі (А. Пашкевіч). **11.** Першы летапісны князь Тураўскага княства. **15.** Верш Л. Геніюш, урывак з якога прывёў У. Караткевіч у вядомым нарысе «Зямля пад белымі крыламі». **16.** «... Каліноўскі». Трагедыя У. Караткевіча, у якой аўтарам рамантызавана постаць галоўнага героя. **17.** «Уснягах драмае...». Аўтабіяграфічная аповець У. Караткевіча. **19.** «Песняры Беларусі, \\ Цудадзейны...!» З верша «Песнярам Беларусі», прысвечанага Л. Геніюш, гісторыка, паэта, публіцыста М. Ермаловіча. **24.** «Магутны Божа! ... сусветаў». З верша Н. Арсенневай «Малітва». **25.** Старажытны беларускі фальклорны жанр. **27.** Анатоль... Таленавіты беларускі паэт, аўтар паэтычных зборнікаў «Пан Лес», «Агмень» і інш. **29.** Раман Я. Маўра. **30.** «Скарына, доктар лекарскіх навук, \\ У доўгай вопратцы на вежы сочыць...». З верша М. Багдановіча «Безнадзей-

насць». **31.** «Наша ж... – цудоўная, спеўная \\ Умее спелым калоссем шумець». З верша Н. Арсенневай «Жыве Беларусь». **33.** Сымон...-Міхайлоўскі. Публіцыст, педагог, палітычны і грамадскі дзеяч: растраляны сталінскімі катамі, рэабілітаваны. Сёлета – 125 гадоў з дня яго нараджэн-

ня. **34.** «... урагану». Трагедыя У. Караткевіча пра Крычаўскае паўстанне 1743 – 44 года. **35.** «... сіняе, сіняе, сіняе». З верша Н. Арсенневай, прысвечанага выдатнаму беларускаму пісьменніку, патрыёту Бацькаўшчыны М. Гарэцкаму. **Склаў Лявон ЦЕЛЕШ, г. Дзяржынск**

Потым мой погляд звярнуўся да беласнежных ручнікоў з беларускім арнамантам. Пра свае працы распавядзе майстрыха

Вольга Сцепановіч, г. Нясвіж:

«Яшчэ ў дзяцінстве бабуля навучыла мяне рукадзеллю. Пазней я захапілася вывучэннем беларускага арнаменту. Ён мае вельмі цікавую і складаную гісторыю. Гэту навуку можна спазнаваць кожны дзень. Напрыклад, птушкі, асабліва пёўні, лічацца хатнімі ахоўнікамі. На вясельных ручніках пёўні скіраваныя адзін да аднаго. Гэта сімвал шчасця маладыя. Увогуле, ручнік суправаджае чалавека ўсё жыццё. Новароджаных прымалі на ручніку, і ў апошні шлях апускалі на ручніках, і іх жа павязвалі на крыжы. Сваю любоў да рукадзелля я перадала дзяўчаткам, якія наведвалі мой гурток у раённым Доме пія-

Вольга Сцепановіч

«Прывязаі сваё хобі на кірмаш»

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

нераў. Многія з іх сталі кіраўнікамі секцыяў па вышыванні. А я ўжо без працы пражыць не магу. Асабліва ўзімку мае сяброўкі – нітка з іголкай».

Здалёк я ўбачыла незвычайна абразы, якія аж пераліваліся на сонцы. Але яны былі не вышытыя ніткамі і не намалюваныя фарбамі. Сакрэты сваёй тэхнікі раскрые

Антаніна Уласава, г. Бабруйск:

«Я вышываю карціны пацеркамі гадоў дзесяць. Пачатак паклала бісерапляценне. І вось неяк я ўбачыла гатовую схему для вышыўкі і падумала: «А чаму б я не вышыць пацеркамі?». Паспрабавала – атрымалася. Але пацеркі дакладна па схеме не падбярэш, даводзіцца самой эксперыментавач з колерамі. Адчуваеш сябе трохі мастаком. Люблю вышываць абразы, партрэты людзей, коней. Я нават вышыла свой партрэт, але, прызнацца, саромеюся паказаць яго на выставіцы. Часта атрымліваю заказы (часам з-за мяжы) на партрэты з фотаздымкаў, мерныя і імяныя абразы. Нас з сяброўкай пачалі запрашаць на выставіцы з 2005 года пасля ўдзелу ў «Дажынках» і «Славянскім база-

Антаніна Уласава

ры». Больш у Беларусі такіх майстроў няма!»

Над адным стэндам вісела шыльда: «Карціны з натуральнага пяра». Падумалася: «Няўжо для сваіх працаў майстар абшчышвае птушак?» Разабрацца ў гэтым мне дапамагла

Алена Клімава, г. Гродна:

«Аднойчы я ўбачыла, як пярэ патрапіла пад шкельца на стале, і адзначыла, як прыгожа яно пераліваецца. Потым я пачала ствараць свае вырабы ў самым прымітыўным афармленні. Але людзям падабалася, і гэтая стала стымулам для працы. У мяне часта пытаюць, адкуль я бяру пер'е. Таму ёсць жаданне паставіць

Алена Клімава

таблічку: «Ніводная птушка не пацярпела!». А пер'е здабываецца складана. Даводзіцца звязвацца з заводчыкамі райскіх птушак. Яны збіраюць скінутае пер'е і аддаюць яго мне. У сваіх карцінах я выкарыстоўваю пёры экзатычных дэкаратывных птушак: ружовых фламінгаў, страусаў і нават хвалістага папугаяў. Пярэныя «разлятаюцца» не толькі па Беларусі. Іх вязуць у розныя краіны. Сама я дызайнер, а гэтая мае хобі. Але ў Беларусі я пакуль адна. Ды яшчэ спадзяюся сустраць аднадумцаў».

Вось вам і вязанне, і вышыванне, і бісерапляценне, і нават карціны з пер'я! А, можа, вам таксама паспрабаваць налета прывезці сваё хобі на «Кірмаш рамёстваў»?

Аксіння КАРАВАЯ, студэнтка Інстытута журналістыкі БДУ Фота аўтара

Кастрычнік

Магілёўскі літаратурна-музычна-драматычны гурток (існаваў да 1914 г.) – 105 гадоў з часу заснавання.

«Наш край» (1925), навукова-папулярны, краязнаўчы і метадычны часопіс Цэнтральнага бюро краязнаўства пры Інбелкульце (выдаваўся да 1933 г., з 1930 г. пад назваю «Савецкая краіна») – 85 гадоў з часу выхаду першага нумара.

Беларуская студыя оперы і балета, 23 мая 1933 г. была рэарганізаваная ў Дзяржаўны тэатр оперы і балета Беларусі (Мінск – 1933) – 80 год з часу стварэння.

1 – Няхай Міхаіл Васілевіч (1935, Бярэзінскі р-н), літаратуразнавец – 75 гадоў з дня нараджэння

1 – Магілёўская фабрыка мастацкіх вырабаў (1960) – 50 гадоў з часу стварэння.

4 – Варлыга Адам (сапр. Гладкі Язэп Адамавіч; 1890, Лагойскі р-н – 1972), фалькларыст, этнограф, педагог, грамадскі дзеяч, у эміграцыі (Германія, ЗША) – 120 гадоў з дня нараджэння.

4 – Алай Анатоль Іванавіч (1940, Мінск), рэжысёр, апэратар, сцэнарыст дакументальнага кіно, выдатнік кінематографіі СССР, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя А. Адамавіча (1992 г.), прэміі прафсаюзаў Беларусі, уладальнік спецыяльнага дыплама «За вяртанне забытага імя і ўзбагачэнне культурнай спадчыны народаў Беларусі і Расіі» (за кінастужку «Пётра Колюх», 2008 г. – 70 гадоў з дня нараджэння

5 – 6 – Федэрацыя прафсаюзаў Беларусі (ФПБ), грамадская арганізацыя (1990) – 20 гадоў з часу ўтварэння

7 – Агінскі Міхал Клеафас (1765, г. Гузаў Раўскага ваяв., Польшча – 1833), дзяржаўны і ваенны дзеяч ВКЛ, кампазітар, літаратуразнавец – 245 гадоў з дня нараджэння.

8 – Калінінкічы, г. (1560) – 450 гадоў з часу першага ўпамінання ў пісьмовых крыніцах.

8 – Булатовіч Аляксандр Ксавер'евіч (1870, Гродзенская губ. (?) – 1919), падарожнік, дыпламат, рэлігійны публіцыст, які доўгі час працаваў у Эфіопіі, зрабіў важныя адкрыцці ў гідраграфіі і аграграфіі гэтай краіны і атрымаў яе найвышэйшую ўзнагароду – залаты шчыт з шабляй (1898 г.) – 140 гадоў з дня нараджэння.

10 – Жыткічы, г. (1500) – 510 гадоў з часу першага ўпамінання ў пісьмовых крыніцах.

Андрэй ФЕДАРЭНКА

Рабіна

Апавяданне

Я з самага дзяцінства марыў пасадзіць хоць якое-небудзь дрэўца. Каб потым ведаць, што яно – маё, каб расці разам з ім, каб патаемна лічыць яго сваім адзіным сябрам ці сяброўкаю.

Смешная, вядома, мара. Дзіцячая. Прасценькая. Падумаеш, мара! Хочацца, дык возьмі і пасадзі. Але справа ў тым, што нашая вёска знаходзіцца сярод лесу. Яна ўся акружаная дрэвамі. Лес гэты часта гарыць, яго высыякаюць цэлымі дзялянкамі, а ён лезе і лезе сабе з зямлі. Яму, відаць, дужа падабаюцца нашыя мясіны. Пішу цяпер і раз-пораз пазіраю ў акно: вунь, здаецца, усяго год таму за рэчкаю была голая палянка, парослая толькі кучаравым верасам ды купкамі буякоў, а цяпер – малады, у рост чалавека бярэзнік, а яшчэ праз год, упэўнены, у гэтым гайку можна будзе збіраць грыбы.

У нас кожную вясну высыякаюць і выкошваюць шчарбатымі косамі з двароў, агародаў і паглоўчыкаў цэлыя абярэмкі парасткаў-дубцоў. Парасткі ж пускае ўсё, што не лянуецца: слівы, вішні, лаза, асінікі, яблыні, ажыны, бярозы...

І вось увяце: адпраўляюся я ў канец свайго агарода, выкопваю ліпку ці тую ж бярозку, нясу ў двор і саджаю. Глупства. Ніхто не разумее. Сябры пачнуць смяяцца. Сусед дзядзька Ігнат зірне пагардліва. Маці насварыцца. Гэта ў кніжцы ці ў тэлевізары прыгожа: дзяўчынка трымае дрэўца, а хлопчык засыпае ямку зямлёю і палівае з якога-небудзь іржавага чайніка

вадзічкаю. Прыгожа. Карысна. І дрэўца будзе расці, і хлопчык з дзяўчынкаю, магчыма, пясябруюць і потым, ужо дарослымі, прыйдуць пад цяністую крону і ўспомняць: гэта ж трэба! – дзякуючы такой бяздушнай, шурпатай дзеравяшцы з лісцем уверсе нарадзілася нашае незямное каханне!..

Вось пра якія сімпатычныя карціны ў сваім дзяцінстве я мог толькі марыць.

II

І ўсё ж я не здаваўся. Недзе ў пятым класе, увосень, вяртаючыся са школы, каля чужой, кінутай хаты я трэскаю выкапаў корчык малінніку, прынёс і крадком пасадзіў на мяжы паўз плот, што падзяляў наш двор з дваром дзядзькі Ігната.

Я пасадзіў яго, гэты пракляты корчык, і забыўся. Я нават ні разу не паліў яго вадою. Тым не менш ён прыняўся і разросся. Ваявалі мы з ім люта: касілі, высыякалі, выдзіралі, выкопвалі – усё марна. Кожную вясну невядома адкуль з'яўляўся і лез сцяблінкамі ў гару, і слаўся ў юнцом па двух дварах, дабіраючыся ледзь не пад самыя ганкі, малады маліннік. Урэшце здаліся – на палосцы мяжы вынішчаць яго перасталі.

Гэты маліннік расце і цяпер. Ён даўно абгнаў ростам плот, пачуваецца тут па-гаспадарску, але галоўная яго асаблівасць тая, што за ўсе гады ніхто ніколі не бачыў на ім ніводнае ягадкі. Можна, я вывеў якісь рэдкі, незвычайны гатунак?

Хоць гэта не апраўданне, вядома. Ды і якое маліннік (хай сабе і дзівоснага гатунку) дрэва?

(Працяг будзе)

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

Пачатак у № 1 за 2003 год

КУБАК – святочны галаўны ўбор дзяўчатаў у неглюбскім строі XIX – сярэдзіны XX ст. Гранёная (сабраная ў зборачку) або часткова скругленая на патыліцы карона-каробачка вышыняю 11 – 12 см, якую надзявалі паверх валасоў, заплечных у касу. Аздаблялі яе паскам белых карункаў, гладка-фарбаванымі чырвонымі, зялёнымі, аранжавымі, сінімі стужкамі (кожная выступала адна з-пад адной на 3 – 5 мм). Па ніжнім краі нашы-

валі самую прыгожую, затканую рознакаляровымі дробнымі кветачкамі, лісцікамі на фіялетавым фоне стужку – «цвятоўку», якая сваёй прыгажосцю вылучалася ў агульнай кампазіцыі. Колькасць стужак даходзіла да 25. Ззаду стужкі шывалі, свабодныя канцы іх пакідалі даўжынёй на 1 м. На ўсходзе Магілёўшчыны і Гомельшчыны кубак вядомы таксама як вясельны галаўны ўбор маладой.

КУБЕЛ – бандарны выраб, у якім хавалі адзенне, саматканнае палатно, каштоўныя рэчы. Лакальная назва бодня. Яго рабілі з доўгіх (да 120 – 140 см) асінавых, бярозавых, дубовых ці хваёвых клёпак, якія расстаўлялі вакол круглага (радзеі эліпсоіднага) днішча і сцягвалі 4 – 7 абручамі. Дзве больш доўгія процілеглыя клёпкі, што выступалі зверху, утваралі вушкі (часам рабілі і без іх). Неабходны элемент кубла – накрывка простая ці з абечкам (века). Яна заціскалася зверху засаўкай (цуркай), прасунутай праз вушкі; на адным канцы цуркі часам была проразь для замка. Кубел быў неабходным атрыбутам вясельнай абраднасці і сустракаўся ў шырокім ужытку да пач. XX ст. Кожная дзяўчына на выданні мела свой кубел, у які загадзя рупліва збірала пасаг. Пасля вяселля яго цырымона на грузілі на воз або сані і пад гукі бомаў разам з маладой везлі ў дом маладога. У канцы XIX – пач. XX ст. у сельскім

Кубел

побыцце замест кубла ўсё часцей ужываліся куфры, пазней – камоды і шафы. У наш час яны эпизадычна сустракаюцца ў сялянскім ўжытку, але выкарыстоўваюцца пераважна для захавання круп, збожжа і некаторых хатніх рэчаў.

КУБЕЛЕЦ – бандарны выраб, прызначаны для захавання сала і мясных прадуктаў. Называлі таксама кублік, салынік. Памерамі меншы за кубел (вышыня 50 – 75 см). Меў простую накрывку, якая прыціскалася засаўкай, прасунутай праз вушкі дзвюх даўжэйшых процілеглых клёпак. У сельскім побыцце сустракаецца і ў наш час.

КУБЕЛЬНІК – вясельны чын з боку маладога ці маладой, які павінен быў выкупіць кубел (скрыню, куфар) з пасагам у сваякоў маладой, ён жа мусіў заплаціць прысутным за перанос яго на воз (сані) і адвезці з прыданым да маладога. На-

зываўся таксама надкубальнік, вазіла. Жаніх або яго бацька выкуплялі ў кубельніка кубел, «ацэньваючы» яго кошт па колькасці абручоў на ім. За перавоз кубла маладая звычайна пакрывала каця станам палатна, якое забіраў кубельнік.

КУБЕЛЬЧЫК – бандарны выраб, пасудзіна на 3 – 4 л для дастаўкі стравы ў «рабочы вугал» (на жніво, сенажаць, бульбяное ці льняное поле, месца выпасу статку і інш.); тое, што і бельчык.

КУДЗЕЛЯ – 1) любое валакно, ачэсаная воўна, падрыхтаваная да прадзіва. 2) Ачоскі льну, воўны (пачыссе, абдзіркі, зрэб'е), якія заставаліся пасля часання валакна на кужаль. Пры дапамозе верацяна валакно, воўну калацілі, складвалі пластамі, скручвалі ў трубку і прывязвалі да прасніцы вярочкай.

КУЖАЛЬ – ільняное валакно найвышэйшай якасці, атрыманае пасля часання кудзелі на грэбені. Кужаль, што прызначаўся для вырабу тонкіх наміткавых тканінаў, дадаткова часалі шчоткай са свайго пшчачыны. Гатовы скручвалі ў трубку і захоўвалі да прадзіва. Кужалем таксама называлі ніткі з такога валакна і палатно з такіх нітак.

КУЗАРОВ – зроблены на хуткую руку невялікі канічнай формы чарпачок з бяросты, радзей лубу з прымацаваным замест ручкі прутком даўжынёю 30 – 40 см. Называўся таксама кузаробка. Выкарыстоўваўся для піцця вады з крыніцы, рэчак, азёраў, а таксама пчалярамі пры аграбання раёў у раёўну, вулей.

Дзяўчына ў кубку, Веткаўскі раён